

مدیریت زمان در دانشجویان پرستاری: ورود ناخواسته، در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی

طیبه میرزایی^۱ * سیده فاطمه اسکویی^۲ فروغ رفیعی^۳ علی راوری^۴

چکیده

زمینه و هدف: دانشجویان پرستاری در دوره آموزش بایستی دانش و مهارت های زیادی را بیاموزند که برای حرفه پرستاری ضروری هستند. هدف این مطالعه تبیین چگونگی مدیریت زمان توسط دانشجویان پرستاری با وجود موانع و شرایط ویژه تحصیلات دانشگاهی بود. **روش بررسی:** این مطالعه با روش نظریه پایه انجام شد. تعداد ۲۱ نفر دانشجوی کارشناسی پرستاری به صورت هدفمند و نظری برای شرکت در این مطالعه انتخاب شدند. داده ها با مصاحبه نیمه ساختار یافته گرد آوری و تحلیل داده ها با روش کوربین و استراوس ۲۰۰۸ انجام شد. **یافته ها:** الگوی رفتاری "در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی" یکی از سه الگوی رفتاری بود که دانشجویان پرستاری به کار می بردند. خصوصیات این الگو عبارت بودند از: ورود ناخواسته به رشته پرستاری، استرس و عدم رضایت از گذران اوقات، عدم پذیرش رشته، تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت و در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی. بر اساس این الگو دانشجویان برای فائق آمدن بر استرس درک شده، عمده وقت خود را صرف وظایف غیر تحصیلی می کردند.

نتیجه گیری کلی: یافته های حاصل از این مطالعه لزوم برنامه ریزی در جهت افزایش انگیزه دانشجویان پرستاری جهت صرف وقت بیشتر برای وظایف تحصیلی را مشخص می کند.

کلید واژه ها: مدیریت زمان، دانشجوی پرستاری، نظریه پایه، استرس

تاریخ دریافت: ۹۲/۹/۲۱

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۳۰

^۱ استادیار، مرکز تحقیقات مراقبت سالمندی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
^۲ استاد، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری و دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
شماره تماس: ۸۸۶۷۱۶۱۳ Email: oskouie.f@iums.ac.ir
^۳ استاد، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری و دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران
^۴ استادیار، مرکز تحقیقات مراقبت سالمندی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

مقدمه

نیاز روز افزون مشتریان نظام مراقبت به خدمات با کیفیت و با هزینه کم و تغییر سیاست های نظام مراقبت، نیاز به پرستارانی که قادر به انجام وظیفه در نقش های مختلف باشند را ایجاب می کند. طبق برنامه آموزشی رشته کارشناسی پرستاری، هدف کلی از تربیت دانشجوی کارشناسی پرستاری تربیت افرادی است که قادر باشند به عنوان عضوی از تیم سلامت به ارائه خدمات مراقبتی و بهداشتی، آموزشی، پژوهشی، مشاوره ای، مدیریتی و حمایتی و توانبخشی جهت تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت فرد، خانواده و جامعه بپردازند^(۱). لذا دانشجویان پرستاری با ورود به این رشته با حجم زیادی از وظایف تحصیلی مواجه هستند^(۲)، علاوه بر این بر خلاف دوران آموزش متوسطه که به طور معمول دانش آموزان علاوه بر مدرسه تحت نظر خانواده ها هستند و وظایف غیرتحصیلی را برعهده ندارند، با ورود به دانشگاه به عنوان دانشجوی پرستاری، وظایف جدیدی پیدا می کنند و با انتظارات تازه ای مواجه می شوند که نیاز به مدیریت زمان را در آن ها ایجاب می کند^(۳-۵).

مدیریت زمان در بین دانشجویان عامل مهمی برای نشان دادن دیدگاه دانشجویان نسبت به زمان در دسترس، چگونگی استفاده از آن و نحوه سازماندهی خود برای اجرای وظایف دانشگاهی است^(۶). مدیریت زمان دانشجویان را می توان دسته ای از مهارت های رفتاری در نظر گرفت که در سازماندهی مطالعه و حجم برنامه درسی نقش دارند^(۷).

استفاده مؤثر از زمان دانشجویان پرستاری را قادر می سازد که تعادل بهتری بین درس و زندگی شخصی خود ایجاد کنند^(۸) و در آزمون ها موفق تر باشند^(۹). همچنین مدیریت زمان دانشجویان پرستاری را برای ورود به محیط بالینی آماده می کند^(۱۰،۱۱).

مرور متون نشان داد اگرچه تلاش هایی برای توصیف نیازها و تجارب فراگیران پرستاری صورت گرفته است، اما این مطالعات عمدتاً جنبه های خاص از قبیل مشکلات

آموزش بالینی، خصوصیات مربی بالینی کارآمد، راهبردهای تدریس یا تأثیر محیط را اکثراً به صورت تحقیق کمی مد نظر قرار داده اند و تحقیق کیفی در زمینه چگونگی مدیریت زمان دانشجویان پرستاری صورت نگرفته است^(۶،۷،۱۰،۱۱).

پژوهشگران در مطالعه فعلی درصدد فهم مشکلات و موفقیت های دانشجویان پرستاری در مدیریت زمان جهت برآوردن نیازهای تحصیلی و شخصی زندگی بودند و روش نظریه پایه در ایجاد دانش راجع به این فرایند کمک کرد. زیرا نظریه پایه بر شناخت، توصیف و شرح فرایند تعاملی بین افراد و گروه ها در یک محیط اجتماعی خاص تأکید دارد^(۱۲). مدیریت زمان پدیده ای فرایندی است که عوامل زیادی روی آن نقش تسهیل کننده یا بازدارنده دارند. لذا این خصوصیت نظریه پایه را روش ایده آلی برای مطالعه موضوع مدیریت زمان دانشجویان پرستاری می ساخت. هدف از این مطالعه بررسی این موضوع بود که چطور دانشجویان پرستاری زمان خود را مدیریت می کنند.

روش بررسی

این مقاله حاصل بخشی از یک مطالعه وسیع تر می باشد که با هدف روشن سازی فرایند مدیریت زمان در دانشجویان پرستاری و در پارادایم تحقیقات کیفی با استفاده از رویکرد گراند تئوری نسخه کوربین و اشتراوس ۲۰۰۸ انجام شده است.

در این پژوهش شرکت کنندگان در ابتدا با روش هدفمند از بین دانشجویان پرستاری که تمایل به شرکت در مصاحبه و توانایی لازم برای به اشتراک گذاشتن تجربیات خود در زمینه پژوهش را داشتند انتخاب شدند. بعد از چند مصاحبه اول نمونه گیری هدفمند تبدیل به نمونه گیری نظری شد و نمونه گیری تا زمان اشباع طبقات مفهومی ادامه پیدا کرد. مباحث مربوط به خصوصیات و ابعاد هر یک از الگوهای صرف وقت از

جمله مواردی بود که در نمونه گیری نظری مورد پرسش از شرکت کنندگان قرار گرفت.

روش اصلی جمع آوری داده ها مصاحبه نیمه ساختار یافته بود که در محل مورد توافق شرکت کنندگان از جمله محل کار محققان و یا کلاس درس انجام می شد. اولین سوالی که از شرکت کنندگان پرسیده می شد عبارت بود از: "بیست و چهار ساعت شبانه روز خود را چگونه می گذرانید؟". سوالات بعدی به عنوان مثال عبارت بودند از: "چگونه وقت لازم برای انجام کارهایتان را ایجاد می کنید؟" و "برای این که کار شما در زمان مناسب انجام شود چه تدبیری می اندیشید؟". از یادداشت های دانشجویان نیز استفاده شد. همچنین به هنگام اجرای مصاحبه ها یادداشت نگاری در عرصه هم انجام گرفت. در نهایت با ۲۱ مصاحبه رسمی اشباع طبقات مفهومی حاصل شد. متوسط زمان مصاحبه ها ۵۸ دقیقه بود.

مصاحبه ها با استفاده از ضبط صوت دیجیتال، ضبط شده و سپس کلمه به کلمه تایپ می شدند. برای مدیریت داده ها از نرم افزار MAXQDA 2007 & 10 استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها از ۴ جنبه شامل تحلیل داده ها برای مفاهیم، تحلیل داده ها برای زمینه، لحاظ کردن فرایند در تحلیل داده ها و ترکیب طبقات مورد نظر قرار گرفت^(۱۲). در مرحله تحلیل داده ها برای مفاهیم که با کدگذاری باز شروع شد، همه یافته های احتمالی موجود در داده ها در نظر گرفته شدند. بعد از استخراج کدهای اولیه با توجه به تشابهات و تفاوت ها و مقایسه های دور و نزدیکی که انجام شد کدها طبقه بندی شدند و سپس طبقات با توجه به ویژگی ها و ابعادشان در طبقات انتزاعی تر قرار داده شدند. هم زمان با تحلیل داده ها برای مفاهیم تحلیل برای زمینه نیز انجام شد. در این رابطه به حالات و شرایطی که بر مدیریت زمان دانشجویان پرستاری تأثیر گذاشته بود توجه می شد. به عبارت دیگر محققان به دنبال شرایطی بودند که منجر به بروز مشکلات یا پیش آمدهایی می شد که افراد تحت مطالعه برای کاهش آن درگیر بودند. وظیفه تحلیلی بعدی

کشف فرایندی بود که افراد به وسیله آن به مشکلات با عمل/عکس العمل و احساسات پاسخ می دادند. محققان به منظور کشف راهبردها و رفتارهایی که مشارکت کنندگان از خود نشان می دادند بیشتر در طبقات غور و فکر می کردند و هم زمان از روش های مقایسه دور و نزدیک نیز استفاده می کردند. همچنین از یادآورنویسی و ترسیم دیاگرام ها نیز در سرتاسر مطالعه استفاده می شد. در این مطالعه فرایند به صورت ارزیابی شرایط و پیشرفت به سوی هدف نمایانگر شد. آخرین مرحله در تحلیل داده ها یکپارچه سازی طبقات بود. در این مرحله با نوشتن خط داستانی، کشیدن دیاگرام ها و مرور یادآورها ادغام طبقات صورت گرفت. در نهایت طبقه مرکزی این مطالعه که "تلاش در جهت کاهش استرس و کسب رضایت" بود مشخص شد. مفهوم مرکزی "تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت" به اندازه کافی انتزاعی بود به نحوی که تمامی طبقات و زیر طبقات مطالعه را به هم ارتباط می داد. همچنین تقریباً در داده های مربوط به تمامی شرکت کنندگان نشانه های تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت دیده می شد.

جهت اطمینان از دقت علمی و اعتبار داده ها از معیارهای مطرح شده توسط کوربین و اشتراوس ۲۰۰۸ استفاده شد. جهت اطمینان از تناسب داده ها (fitness) محققان از روش بازنگری شرکت کنندگان استفاده کردند. دومین مورد، قابلیت کاربرد (applicability) بود که نظریه و مدل حاصل از مطالعه به تأیید افراد صاحب نظر رسانده شد. جهت اطمینان از وجود روال منطقی (logic) در یافته ها محققان از روش بازنگری همزمان استفاده کردند و داده ها را از نظر دارا بودن یک روال منطقی، به افراد آشنا به رویکرد تحقیقات کیفی ارائه دادند. تنوع (variation) مورد دیگری بود که محققان مورد توجه قرار دادند و مشارکت کنندگان را با حد اکثر تنوع از نظر وضعیت اقتصادی-اجتماعی، خوابگاهی و غیر خوابگاهی بودن، سن، جنس، ترم های مختلف و اشتغال به کار انتخاب نمودند. همچنین برای ایجاد تنوع

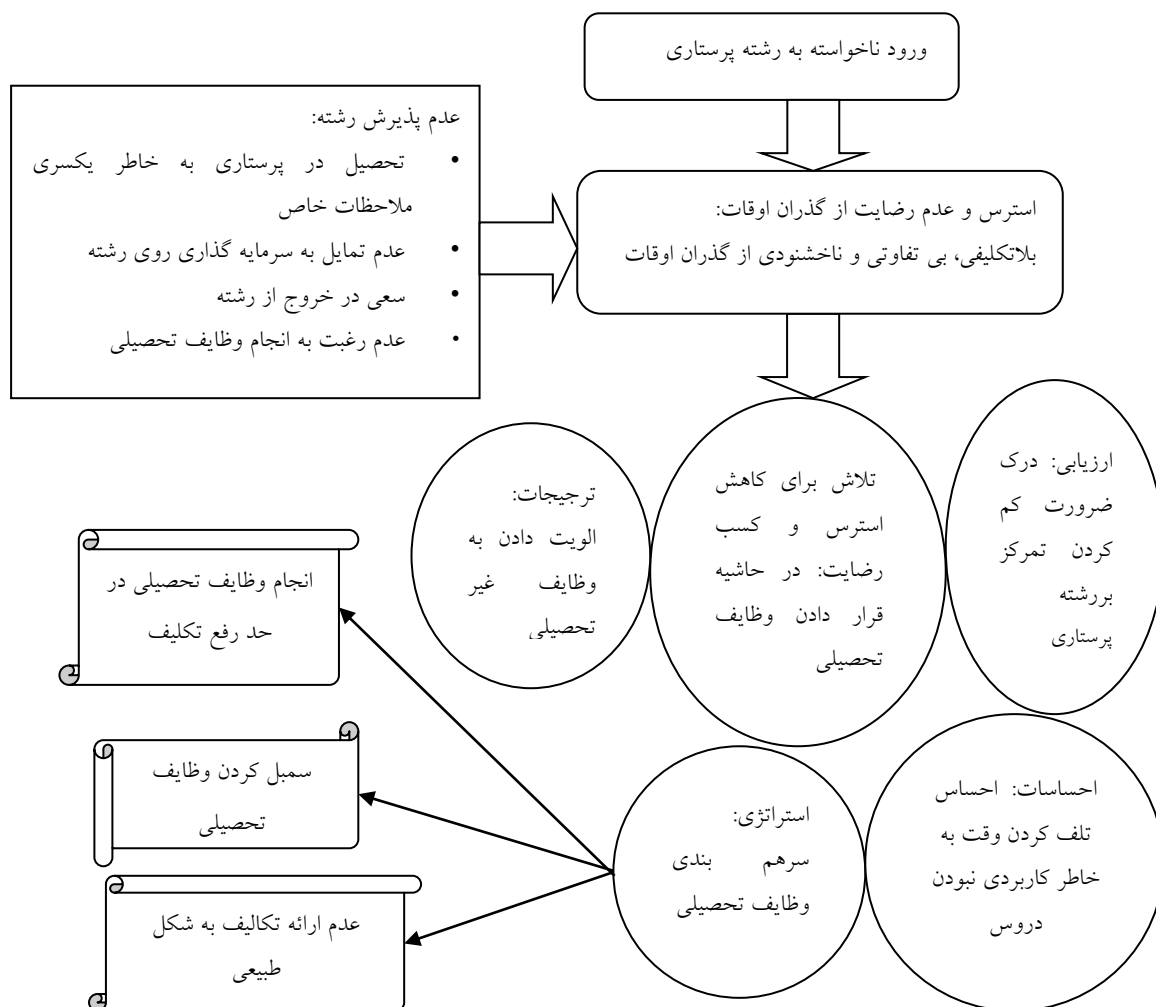
توضیح داده شد که هر زمانی که تمایل داشتند می توانند از مطالعه خارج شوند.

یافته ها

نتایج این مطالعه نشان داد که اغلب دانشجویان پرستاری به طور ناخواسته و بر اساس رتبه کنکور وارد رشته پرستاری شده بودند که این وضعیت در دانشجویان استرس و عدم رضایت از گذران اوقات ایجاد می کرد. عده ای از دانشجویان که تا پایان تحصیل نمی توانستند رشته پرستاری را بپذیرند، در تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت در سایه تفکر به درک ضرورت کم کردن تمرکز بر رشته پرستاری می رسیدند و وظایف تحصیلی را در حاشیه قرار می دادند (دیگرام ۱).

در مکان های جمع آوری، داده ها از دانشجویان دانشکده های مختلف جمع آوری شد. ضمن این که از روش های مختلف جمع آوری داده ها از جمله مصاحبه، یادداشت در عرصه و یادداشت نگاری روزانه استفاده گردید^(۱۲).

به منظور رعایت اصول اخلاق در پژوهش، جمع آوری داده های این مطالعه پس از کسب موافقت کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی ایران و اخذ معرفی نامه شروع شد. پس از توضیح اهداف به شرکت کنندگان رضایت نامه کتبی جهت شرکت در مطالعه از آنان اخذ شد. مکان و زمان انجام مصاحبه با توافق شرکت کنندگان انتخاب شد. به شرکت کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات مربوط به آنان محرمانه بوده و در پاسخگویی یا عدم پاسخگویی به سؤالات مختار هستند. همچنین به شرکت کنندگان

دیگرام شماره ۱: در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی

در ادامه به شرح مفصل تر یافته های حاصل از این بخش مطالعه می پردازیم.

۱- ورود ناخواسته به رشته پرستاری

آن طور که شرکت کنندگان بیان کرده بودند رشته پرستاری اغلب جزو الویت های آخر انتخاب رشته آن ها بود. حتی بعضی از آن ها با وجود نگرش منفی قبلی وارد این رشته شده بودند و به این خاطر برای آن ها تحصیل در رشته پرستاری یک نوع جبر تلقی می شد و معتقد بودند زحماتی که در زمان آمادگی برای شرکت در کنکور سراسری متحمل شده اند به هدر رفته است. همچنین آن ها احساس می کردند نتوانسته اند انتظارات خانواده شان را برآورده کنند.

در رابطه با قرار دادن رشته پرستاری در الویت های آخر شرکت کننده هفدهم گفت: "پرستاری رو به عنوان شصت و یکمین رشته انتخاب کردم، تا اون جا فقط پزشکی و دندان پزشکی و داروسازی و ژنتیک زدم. یعنی تا انتخاب شصت و یک. بعد دیگه پرستاری قبول شدم. واقعاً اصلاً نمی دونستم چطور شد این رشته رو انتخاب کردم (ترم ۵)".

شرکت کننده دوازدهم با وجود نگرش منفی قبلی وارد رشته پرستاری شده بود: "من از بچگی اصلاً از پرستاری متنفر بودم. بعد وقتی هم که گفتن پرستاری قبول شدی خیلی ناراحت شدم (شرکت کننده ۱۲، ترم ۴)".

۲- استرس و عدم رضایت از گذران اوقات

بلا تکلیفی، بی تفاوتی و ناخشنودی از گذران اوقات نمایانگر استرس و عدم رضایت دانشجویان از گذران وقت بودند.

۱- ۲ بلا تکلیفی

دانشجویان پرستاری عمدتاً از زمان شروع به تحصیل هدف مشخصی نداشتند و در بسیاری از موارد در مورد ماندن یا رفتن از رشته تردید داشتند: "همش می گفتم امروز که برم خونه کتابا دبیرستانمو، دوباره از اول برنامه ریزی می کنم می خونم که پزشکی فقط قبول شم. دوباره

می رفتم خونه کتابارو می آوردم پشیمون می شدم (شرکت کننده بیستم، ترم ۳).

۲- ۲ بی تفاوتی

موفقیت یا عدم موفقیت در مسیر پرستاری برای دانشجویان اهمیتی نداشت. در این رابطه شرکت کننده دهم گفت: "اصلاً برام مهم نبود. افتادن برام مهم نبود. حذف شدن مهم نبود. هیچی واسم مهم نبود. فقط برام مهم بود که این چهار سال به جوری بگذره، هیچ وقت نتونم بهش برگردم (ترم ۶)". برای این دانشجویان حضور در کلاس اهمیتی نداشت و فقط به نحوی سعی داشتند که از آن مقطع بگذرند: "گاهی می شد اصلاً سر کلاس نمی اومدم. به هر حال غیبت می خورم دیگه. یا مثلاً می اومدم به نیم ساعت، پنج دقیقه می رفتم بیرون بعد دوباره می اومدم (شرکت کننده ۱۵، ترم ۶)".

۳- ۲ ناخشنودی از گذران اوقات

استرس و عدم رضایت در بعضی از دانشجویان سبب می شد که آن ها بدون این که کاری انجام دهند فقط نگران شرایط باشند. شرکت کننده هفدهم در این رابطه گفت: "خیلی حجم درسی زیاد بود هیچ کاری نمی تونستم بکنم، فقط غصه می خوردمو درس نمی خوندم (ترم ۵)".

دانشجویان دارای حس عدم کنترل زمان بودند. در این رابطه شرکت کننده هفتم گفت: "زیاد به کارام نمی رسیدم و احساس سردرگمی داشتم. که چیکار باید بکنم الان. مثلاً الان وقتم خالیه از کلاس اومدم، هیچ کاری برا انجام دادن ندارم. با این که خیلی هم کار دارم. یعنی هیچ چیزی تو ذهنم نمی اومد که بخوام این کارو بکنم (ترم ۴)".

۳- عدم پذیرش رشته

در کنار استرس و عدم رضایت از گذران اوقات، عده ای از دانشجویان تا پایان تحصیل نمی توانستند این رشته را بپذیرند. تحصیل در پرستاری به خاطر یکسری ملاحظات خاص از جمله استفاده از پرستاری به عنوان پلی برای ورود به رشته های دیگر و تحصیل در پرستاری به خاطر جلب رضایت خانواده؛ عدم تمایل به سرمایه گذاری روی

rest و این ور اون ور رفتن و پیچوندن وقت بودم (ترم ۳)."

این وضعیت نمی توانست در دانشجویان تداوم یابد بنابراین به دنبال کاهش استرس و کسب رضایت بودند.

۴- تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت:

در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی

نتایج نشان داد دانشجویانی که رشته پرستاری را نپذیرفته بودند در تلاش برای کاهش استرس و کسب رضایت وظایف تحصیلی را در حاشیه قرار می دادند این دانشجویان در سایه تفکر به درک ضرورت کم کردن تمرکز بر رشته پرستاری می رسیدند و نحوه برخورد آن ها با وظایف تحصیلی به نحوی بود که انگار در حال انتقام گیری از رشته بودند. بنابر این در طول ترم انگیزه ای برای پرداختن به وظایف تحصیلی نداشتند و به وظایف غیر تحصیلی الویت می دادند و برعکس وظایف تحصیلی را به صورت سرسری انجام می دادند و به عبارت دیگر وظایف تحصیلی را سرهم بندی می کردند. این دانشجویان در شرایط عادی تمام وقتشان را صرف وظایف غیر تحصیلی می کردند و از آن جایی که به دنبال کسب نمره قبولی در دروس پرستاری بودند مطالعه دروس را به شب های امتحان موکول می کردند.

در رابطه با "درک ضرورت کم کردن تمرکز بر رشته پرستاری" شرکت کننده نهم گفت: "تصمیم گرفتم حالا که از این راه نمی تونم برسم به اون چیزایی که دوست داشتم، پیام یه کم فعالیت های جانبی شروع کنم. باز شروع کردم موسیقی کار کردن، شروع کردم یه گروه تئاتر دارم تو ... نمی دونم دوباره وبلاگ شعرو باز کردم. اینا باعث شد که باز زیاد سرخورده نشم چون واقعاً این برخوردارایی که داشت می شد با ما توی بیمارستان مخصوصاً، این داشت منو سرخورده می کرد یه جورایی (ترم ۵)."

راهبردهای این دانشجویان برای سرهم بندی وظایف تحصیلی عبارت بودند از انجام وظایف تحصیلی در حد رفع تکلیف، سمبل کردن وظایف تحصیلی، عدم ارائه

رشته، سعی ناموفق در خروج از رشته، احساس تلف کردن وقت به خاطر کاربردی نبودن دروس و عدم رغبت به انجام وظایف تحصیلی از خصوصیات این دانشجویان بودند.

در رابطه با استفاده از پرستاری به عنوان پلی برای ورود به رشته های دیگر، شرکت کننده بیستم گفت: "یه مطلبی خوندم که دانشگاه تهران نوشته بود اگر معدل بالای شونزده داشته باشین، مدرک تافل داشته باشین یه آزمون می دین از پرستاری و مامایی و رادیولوژی و علوم آزمایشگاهی نوشته بود می تونین برین به پزشکی امتحان بدین. یکی از تصمیمات دیگم این بودش که گفتم حالا اگه این نشه که پزشکی بخونم نمرم نرسه، تصمیم دارم که زبان بخونم. زبان انگلیسی مو ادامه بدم (ترم ۳)."

بدست آوردن رضایت خانواده از عوامل

دیگری بود که به خاطر آن بعضی از دانشجویان به تحصیل در رشته پرستاری ادامه می دادند. در این رابطه شرکت کننده دهم گفت: "من الان پرستاری رو دارم واسه مامانمو بابام می خونم به خاطر این که زحمت کشیدن (ترم ۶)."

خصوصیت دیگری که نشانه عدم پذیرش رشته بود، سعی ناموفق بعضی از دانشجویان در خروج از رشته بود. در این رابطه شرکت کننده دهم گفت: "وقتی اومدم پرستاری گفتم خب اشکال نداره تغییر رشته می دم می رم یه رشته ای که خوب باشه. من تا حالا چند دفعه تا پای انصراف رفتم ولی انصراف ندادم (ترم ۶)."

از دیگر خصوصیات عدم پذیرش رشته احساس تلف کردن وقت به خاطر کاربردی نبودن دروس بود. در این رابطه شرکت کننده بیستم گفت: "مثلاً چیزایی رو که می خونم استفاده ای نداره. واقعاً هم وقت تلف کردنه. واقعاً هیچ کسی تا حالا نیومده تشخیص پرستاری بده (ترم ۳)". از دیگر مشخصه های عدم پذیرش رشته عدم رغبت به انجام وظایف تحصیلی بود. شرکت کننده بیستم در این رابطه گفت: "بیمارستان که می رفتم همیشه منتظر

از جمله پزشکی می شوند و داوطلبانی که سطح نمره پایین تری داشته اند وارد رشته های کم طرفدارتری از جمله پرستاری می شوند^(۱۳). بنابراین اغلب دانشجویان پرستاری این رشته را به عنوان گزینه اول ورود به دانشگاه انتخاب نکرده اند^(۱۴).

یافته های این مطالعه نشان داد، از آن جایی که دانشجویان پرستاری وقت زیادی را صرف آماده سازی خود برای کنکور کرده بودند، در بدو ورود به رشته نوعی احساس استرس و عدم رضایت در آن ها به وجود می آمد. عده ای از دانشجویان پرستاری در تمام طول دوران تحصیل رشته خود را نمی پذیرفتند. این دانشجویان در سایه تفکر به درک ضرورت کم کردن تمرکز بر رشته پرستاری می رسیدند و وظایف تحصیلی را در حاشیه قرار می دادند.

درک ضرورت کم کردن تمرکز بر رشته پرستاری در بعضی از دانشجویان به این دلیل بود که احساس می کردند دروس رشته پرستاری کاربردی ندارند و اصلاً ارزشی برای وظایف تحصیلی پرستاری قائل نبودند. احساس کم ارزش بودن وظایف تحصیلی پرستاری شاید به این دلیل بود که به ویژه در محیط بالین احساس می کردند مربی و دانشجویان جایگاه تخصصی خاصی ندارند. به عبارت دیگر حضور و عدم حضور مربی و دانشجویان در بخش مشخص نیست. از طرف دیگر این دانشجویان معتقد بودند در ارزیابی ها تفاوتی بین سطوح مختلف شایستگی پرستاران نیست. بنابراین لزومی به صرف وقت زیاد برای وظایف تحصیلی پرستاری وجود ندارد. حاصل این وضعیت فارغ التحصیلانی بودند که علیرغم کسب نمرات قبولی به شایستگی های لازم برای مراقبت از بیمار دست پیدا نکرده و در صورت اشتغال به کار نیز انگیزه لازم برای مراقبت از بیمار را نداشتند^(۱۵،۱۶).

چنان چه پیش کسوتان رشته پرستاری در ایران ابراز می دارند: "در گذشته ما بدون این که دانش پرستاری و تئوری های پرستاری را لمس کنیم، اثربخشی ای داشتیم که هم مردم و هم تیم درمان، پرستار را می خواستند؛ اما

تکالیف به شکل طبیعی، واگذار کردن وظایف تحصیلی به دیگران و انجام وظایف تحصیلی در حد نمره پاس.

شرکت کننده چهاردهم در رابطه با انجام وظایف تحصیلی در حد رفع تکلیف گفت: "تکالیف درسیم فقط انجام شدنشون مهمه. بیشتر انجام بشه. من مثلاً تحقیقاتم خیلی خلاصه می شه، کنفرانسام خیلی خلاصه می شه (ترم ۴)".

در خصوص عدم ارائه تکالیف به شکل طبیعی شرکت کننده شانزدهم گفت: اکثر تکالیفی که داشتم هیچوقت تو فیلد طبیعیش نبوده. برا خودم این شکلی بوده که مثلاً به شکل جدیدی از تکالیف دادم یا تعریف جدیدی از تکالیف رو اوردم سر کلاس، از ابزارای جدیدی استفاده کردم یا به هر حال به شکلی بوده که شکل روتینش نبوده (ترم ۷)". بسیاری از موارد این دانشجویان انجام وظایف تحصیلی را به دیگران واگذار می کردند: "اکثر مواقع که من باید مقاله ارائه بدم. مقاله رو من می دم یکی دیگه برام در میاره، یکی دیگه واسم ترجمه می کنه، یکی برام تایپ می کنه، یکی پاورپوینتش می کنه (شرکت کننده دهم، ترم ۶)".

این دانشجویان به صورت کاملاً آگاهانه انجام وظایف تحصیلی را به نزدیک امتحانات و مطالعه دروس را به شب امتحان موکول می کردند. در این رابطه شرکت کننده دهم گفت: "من واقعاً می تونم قسم بخورم اطلاعاتم در حد یه آدم دیپلمه. واقعاً من شب امتحان همه امتحانامو شب امتحانی پاس کردم. من تا زمانی که امتحان نباشه درس نمی خونم. ترم پیش داخلی جراحی رو دقیقاً شب امتحان خوندم (ترم ۶)".

بحث و نتیجه گیری

در کشور ما به دلیل محدودیت ظرفیت رشته های دانشگاهی و زیاد بودن تعداد داوطلبان ورود به دانشگاه، تمام داوطلبان بایستی در کنکور سراسری شرکت کنند. در این حالت سطح نمره ای وجود ندارد. داوطلبانی که نمره بالاتری کسب کرده اند وارد رشته های پرطرفدارتری

تعویق نام برده اند. فرم شایع تعویق دانشجویان در بین دانشجویان به تأخیر انداختن تکالیف و مطالعه برای امتحان تا دقایق آخر است^(۲۳). شرکت کنندگان در مطالعه Vanderberg نیز از تعویق به عنوان استراتژی برای مدیریت زمان استفاده می کردند^(۲۴).

در مورد علت انتخاب کارهای مختلف از میان وظایف متعددی که افراد دارند Konig و Kleinmann می نویسند: "افراد به این فکر می کنند که با انجام وظیفه الف یا وظیفه ب چه چیزی را به دست خواهند آورد. اگر وظیفه الف فایده بیشتری داشته باشد، آن ها ترغیب می شوند که وظیفه الف را انجام دهند تا وظیفه ب. به عبارت دیگر افراد فایده مورد انتظار را بزرگ می کنند"^(۲۵). در این رابطه Woodruff و Schallert نقش انگیزه را مهم تر در نظر گرفته اند. آن ها معتقدند به میزانی که افراد احساس می کنند که روی آن چه که انجام می دهند کنترل دارند و در نتیجه این کارها چه اتفاقاتی رخ می دهد، احساس خود مختاری می کنند و به سمت دسته ای از فعالیت ها که بیشترین انگیزه را به سمت آن ها دارند ترغیب می شوند^(۲۶).

خصوصیت دیگر این دانشجویان شب امتحانی بودن آن ها بود. در بسیاری از موارد این دانشجویان به صورت کاملاً آگاهانه انجام وظایف تحصیلی را به نزدیک امتحانات و مطالعه دروس را به شب امتحان موکول می کردند. به دنبال عدم مطالعه دروس در طول ترم از آن جایی که این دانشجویان تمایل داشتند نمره قبولی را در امتحانات کسب کنند به ناچار می بایست در زمان نزدیک به امتحانات و در طول امتحانات وقت زیادی را صرف وظایف تحصیلی بکنند و استرس زیادی را تحمل می کردند. شرکت کنندگان در مطالعه Bonhomme هم که دانشجویان مبتلا به افت تحصیلی بودند. استرس زیاد در زمان امتحانات را بیان کرده بودند^(۲۷).

ارتباط بین مدیریت زمان، عملکرد و استرس نیز در یافته های سایر محققان نیز نشان داده شده. آن ها معتقدند که مدیریت زمان راهی برای کم کردن استرس است و

در حال حاضر هیچ کس به پرستاری و پرستار این طور نگاه نمی کند^(۱۷). "در بعضی از متون پرستاری نیز به کاهش کیفیت خدمات پرستاری در ایران اشاره شده^(۱۸). بر اساس یافته های ملازم نیز که در رساله دکتری به بررسی فرایند مراقبت پرستاری در بخش جراحی پرداخته یکی از دلایل مراقبت پرستاری ناکارآمد در بخش جراحی، نقص در آموزش پرستاری بوده که به صورت یکی از طبقات حاصل از مطالعه وی ظهور پیدا کرده است^(۱۹).

Ahmadi و Tabari, Yekta, Kiger از وضعیت در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی تحت عنوان عدم تلاش کافی برای کسب شایستگی های پرستاری نام برده اند^(۲۰). وضعیت در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی را در شرکت کنندگان در مطالعه Ogonor و Mon نیز می توان دید. بنا به اظهار این پژوهشگران شرکت کنندگان در مطالعه آن ها که ۵۳۵ دانشجوی رشته های علوم انسانی و طبیعی بودند فقط یک پنجم وقت خود را صرف وظایف تحصیلی می کردند و چهار پنجم باقیمانده را صرف کارهای دیگر از جمله فعالیت های مذهبی و اجتماعی و اقتصادی می کردند^(۲۱). وضعیت در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی در شرکت کنندگان مطالعه Bonhomme نیز دیده می شد. شرکت کنندگان مطالعه او که دانشجویان آمریکایی آفریقایی تبار بودند به طور معمول به وظایف غیر تحصیلی (از قبیل: فعالیت های اجتماعی، کار، خانواده و سازمان های غیر دانشگاهی) بیش از وظایف تحصیلی الویت می دادند و بنابراین وقت بیشتری را صرف فعالیت های جانبی می کردند تا وظایف تحصیلی^(۲۲). نزدیک به چهل (۳۷/۱) درصد شرکت کنندگان در مطالعه Wardam و Abu-Moghli, Khalaf, Halabi هم اظهار کرده بودند که فقط برای امتحانات مطالعه می کنند^(۲۲).

در بعضی از متون از وضعیتی که در این مطالعه به عنوان در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی بیان شده، با عنوان

به اهداف ذهنی خود ترجیح می دادند عمده وقت خود را صرف وظایف غیرتحصیلی بکنند. این دانشجویان عمدتاً در زمان نزدیک امتحانات و شب های امتحان به مطالعه دروس می پرداختند. لذا مطالب یادگرفته شده در حافظه کوتاه مدت آن ها قرار گرفته و یادگیری آن ها ناپایدار بود. این موضوع سبب می شد شایستگی های لازم برای مراقبت از بیمار را کسب نکنند.

تحصیل دانشجویان حاشیه ای در رشته پرستاری نوعی هدر دادن سرمایه های انسانی و منابع مالی کشور است. حاصل این شرایط نارضایتی جامعه از رشته پرستاری و نگرش منفی جامعه خواهد بود. به نظر می رسد فراهم نمودن شرایط برای پذیرش دانشجویانی که با انتخاب خود وارد رشته پرستاری می شوند، گام مهمی در جهت رفع این مشکل می تواند باشد. ضمن این که مشاوره برنامه ریزی شده برای دانشجویان کارشناسی رشته پرستاری با تمرکز بر حرفه پرستاری ضرورت دارد. یافته های حاصل از این مطالعه لزوم برنامه ریزی در جهت افزایش انگیزه دانشجویان پرستاری جهت صرف وقت بیشتر برای وظایف تحصیلی را مشخص می کند.

تقدیر و تشکر

از کلیه شرکت کنندگان این مطالعه که تجربیات ارزشمند خود را در اختیار پژوهشگران قرار دادند، قدردانی می شود. همچنین از مرکز تحقیقات مراقبتهای پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ایران و مرکز تحقیقات مراقبت سالمندی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان که در راه انجام این پژوهش مساعدت نمودند تقدیر و تشکر به عمل می آید.

سبب کارآمدی بیشتر، رضایت و سلامت می شود^(۲۷). طبق تعریف آن ها "مفهوم مدیریت زمان عبارت است از دسته ای از رفتارها که سبب کاهش استرس و بهبود بهره وری می شوند"^(۲۸) و افرادی که زمان خود را بهتر مدیریت می کنند استرس کمتری را احساس می کنند و خودشان را مؤثرتر درک می کنند^(۲۹).

در متون یافته های مغایری هم وجود داشت که نشان می داد، درک ساختار و هدف در استفاده از زمان، رفتارهای مدیریت زمان را کاهش نمی دهد بلکه تنها میزان نگرانی را می کاهش دهد^(۳۰). آن چه که یافته های ما را متمایز می نماید این است که مطالعه حاضر به صورت کیفی انجام شده و در آن بسیاری از عوامل تأثیرگذار بر انتخاب الگوی صرف وقت مشخص شده است. از طرف دیگر الگوی در حاشیه قرار دادن وظایف تحصیلی فقط یک الگو از بین الگوهای صرف وقت دانشجویان بوده است.

در این مطالعه ما بررسی کردیم که چطور دانشجویان پرستاری فعالیت های دانشگاهی و غیر دانشگاهی خود را طراحی و الویت بندی می کنند و چرا و چطور این فعالیت ها را اجرا می کنند. این مطالعه نشان داد چطور تجربیات مربوط به زمینه، عملکرد مدیریت زمان دانشجویان پرستاری را تحت تأثیر قرار می دادند.

براساس یافته های این مطالعه مدیریت زمان دانشجویان پرستاری با انگیزه های شخصی بود. عده ای از دانشجویان که رشته پرستاری را نپذیرفته بودند، برای وظایف تحصیلی پرستاری ارزش قائل نبودند. آن ها با نوعی جدال درونی برای انتخاب مواجه بودند و بر سر دوراهی قرار می گرفتند که آیا وقت خود را صرف وظایف تحصیلی کنند یا سایر وظایف، که نهایتاً با توجه

فهرست منابع

1. Iran High Council planning regulations of Medical Sciences. Bachelor of nursing curriculum. 2005. p. 2-3 Persian.
2. Seyedfatemi N, Tafreshi M, Hagani H. Experienced stressors and coping strategies among Iranian nursing students. *BMC nursing*. 2007; 6(1):11 Available from: <http://www.biomedcentral.com/1472-6955/6/11>
3. Ravari A, Elhani F, Anousheh M, Mirzaei T. [The pattern of time management in college students of Kerman university of Medical Sciences in the year 2006.] *I S M J*. 2008;11(1):76-84. Persian.
4. Eilam B, Aharon I. Students' planning in the process of self-regulated learning. *Contemp Educ Psychol*. 2003;28(3):304-34.
5. Mirzaei T, Oskouie F, Rafii F. Nursing students' time management, reducing stress and gaining satisfaction: a grounded theory study. *Nursing & health sciences*. 2012;14(1):46-51.
6. Bonhomme GA. The Time Management Skills of At-Risk African American college students: Practices, Experience, and context. Lafayette: Graduate Faculty of the university of Louisiana at Lafayette; 2007.
7. Sansgiry SS, Sail K. Effect of students' perceptions of course load on test anxiety. *Am J Pharm Educ*. 2006;70(2):C1.
8. Arnold E, Pulich M. Improving productivity through more effective time management. *Health Care Manag*. 2004;23(1):65-70.
9. Prichard JS, Stratford RJ, Bizo LA. Team-skills training enhances collaborative learning. *Learning and instruction*. 2006;16(3):256-65.
10. Heslop L, McIntyre M, Ives G. Undergraduate student nurses' expectations and their self-reported preparedness for the graduate year role. *J Adv Nurs*. 2001;36(5):626-34.
11. Rydon SE, Rolleston A, Mackie J. Graduates and initial employment. *Nurse Educ Today*. 2008;28(5):610-9.
12. Corbin J, Strauss A. Basics of qualitative research, 2nd ed. Los Angeles: Sage Publication; 2008.
13. Tabari Khomeiran R, Deans C. Nursing education in Iran: Past, present, and future. *Nurse Educ Today*. 2007;27(7):708-14.
14. Nasrabadi AN, Lipson JG, Emami A. [Professional nursing in Iran: an overview of its historical and sociocultural framework]. *J Prof Nurs*. 2004;20(6):396-402. Persian
15. Ravari A, Bazargan M, Vanaki Z, Mirzaei T. [Job satisfaction among Iranian hospital-based practicing nurses: examining the influence of self-expectation, social interaction and organisational situations]. *J Nurs Manag*. 2012;20(4):522-33. Persian
16. Ravari A, Bazargan-Hejazi S, Ebadi A, Mirzaei T, Oshvandi K. [Work values and job satisfaction: A qualitative study of Iranian nurses.] *Nursing Ethics*. 2012;20(4):448-58. Persian
17. Maddah Ssb. [The debate about the theory and model.] Tehran ,School of Nursing and Midwifery. 2011.Persian
18. Adib-Hajbaghery M, [Dianati M. Undergraduate nursing students' compatibility with the nursing profession]. *BMC Med Educ*. 2005;5(1):25. Persian
19. Molazem Z. [Design model of nursing care of patients in general surgery]: Dissertation Thesis, Tarbiat Modares; 2010. Persian
20. Khomeiran RT, Yekta Z, Kiger A, Ahmadi F. [Professional competence: factors described by nurses as influencing their development]. *Int Nurs Rev*. 2006;53(1):66-72. Persian
21. Ogonor B, Nwadiani M. An Analysis of Non-Instructional Time Management of Undergraduates in Southern Nigeria. *Coll Stud J*. 2006;40(1):204-17.
22. Abu-Moghli F, Khalaf I, Halabi J, Wardam L. Jordanian baccalaureate nursing students' perception of their learning styles. *Int Nurs Rev*. 2005;52(1):39-45.
23. Akinsola MK, Tella A, Tella A. Correlates of academic procrastination and mathematics achievement of university undergraduate students. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*. 2007;3(4):363-70.
24. Vanderberg LE. Emerging adults in a postsecondary academic support program: charting student engagement with and responses to time management consulting: Tufts University; 2008.

25. König CJ, Kleinmann M. Time management problems and discounted utility. *Journal Psychol.* 2007;141(3):321-34.
26. Woodruff AL, Schallert DL. Studying to play, playing to study: Nine college student-athletes' motivational sense of self. *Contemp Educ Psychol.* 2008;33(1):34-57.
27. Macan TH, Shahani C, Dipboye RL, Phillips AP. College students' time management: Correlations with academic performance and stress. *J Educ Psychol.* 1990;82(4):760.
28. Pulford BD, Sohal H. The influence of personality on HE students' confidence in their academic abilities. *Personality and Individual Differences.* 2006;41(8):1409-19.
29. Kearns H, Gardiner M. Is it time well spent? The relationship between time management behaviours, perceived effectiveness and work-related morale and distress in a university context. *High Education Research & Development.* 2007;26(2):235-47.
30. Kelly WE. No time to worry: the relationship between worry, time structure, and time management. *Personality and Individual Differences.* 2003;35(5):1119-26.

Nursing Students' Time Management: Unwanted Entry, Marginalization of Educational Tasks

Mirzaie T., PhD¹. *Oskouie F., PhD². Rafii F., PhD³. Ravari A., PhD⁴.

Abstract

Background & Aims: During the nursing education, students should acquire a wide range of knowledge and skills necessary for the nursing career. The main objective of this study is to explore time management in nursing students considering their obstacles and specific university education.

Material & Methods: Grounded theory was used as method. A total of 21 undergraduate nursing students were recruited by purposeful and theoretical sampling. Data was generated using semi-structured interviews and analyzed by constant comparison method of Corbin & Strauss (2008).

Results: in this study, "marginalization of the educational tasks" was one of the three behavioral patterns used by the nursing students. The properties of this pattern were: unwanted entry to the nursing major, stress and dissatisfaction with time pass, non-admission of the field, endeavor for stress reduction and getting satisfaction, and marginalization of educational tasks. According to this pattern, to cope their perceived stress, the students spent the main part of their time on non-academic tasks.

Conclusion: The finding of this study highlights the need for planning to increase nursing students' motivation to spend more time for academic tasks.

Keywords: Time management, Nursing student; Grounded theory; Stress

Received: 12 Dec 2013

Accepted: 19 Feb 2014

¹ Assistant professor, Geriatric Care Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

² Professor, Center for Nursing Care Research, School of Nursing and Midwifery, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran (Corresponding author). Tel: +98 21 88671613 Email: oskouie.f@iums.ac.ir

³ Professor, Center for Nursing Care Research, School of Nursing and Midwifery, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁴ Assistant professor, Geriatric Care Research Center, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran